

گفت‌وگو با داود وفایی درباره‌ی تحولات ترکیه: لائیک‌ها باختند

با وجود نگاه‌های متعدد و ابهام‌آمیز نسبت به اینکه طراحان اصلی کودتای ناکام در ترکیه چه کسانی بودند، داود وفایی، عضو شورای سردبیری پایگاه تحلیلی خبری ایران - بالکان و کارشناس ارشد مسائل ترکیه و بالکان، معتقد است رویدادی که به تازگی در ترکیه مشاهده کردیم یک کودتای واقعی بوده و نمی‌توان آن را ساختگی دانست.

آران نیوز: با وجود نگاه‌های متعدد و ابهام‌آمیز نسبت به اینکه طراحان اصلی کودتای ناکام در ترکیه چه کسانی بودند، داود وفایی، عضو شورای سردبیری پایگاه تحلیلی خبری ایران - بالکان و کارشناس ارشد مسائل ترکیه و بالکان، معتقد است رویدادی که به تازگی در ترکیه مشاهده کردیم یک کودتای واقعی بوده و نمی‌توان آن را ساختگی دانست.

* آیا در اساس رویدادهای نیمه‌شب 25 تیر و بامداد 26 تیر را کودتا می‌دانید؟
 وفایی: بله، رویدادی که با این گستردگی در ترکیه واقع شد و تمام رسانه‌های جهان از آن به نام کودتا یاد می‌کنند و شمار قابل ملاحظه‌ای کشته و زخمی و دستگیر شده داشته واقعا کودتا، اما نافرجام بوده است. گروهی از ناراضیان ارتش با امید به حمایت طیف‌های مختلف مخالف در کشور اقدام به کودتایی نظامی کردند اما به اهداف خود نرسیدند و موفق نشدند. عده‌ای از مخالفان اردوغان در ترکیه یا کشورهای دیگر ادعایی مبنی بر ساختگی بودن این حوادث را مطرح کرده‌اند که من معتقدم نظر درستی نیست.

* دلایل و علت‌های انجام این کودتا را چه مواردی می‌دانید؟ موضوعات مرتبط با سیاست داخلی، ناامنی‌های اخیر، مصالحه کردی و... و یا رویکردهای خارجی ترکیه؟
 وفایی: چه بخواهیم و چه نخواهیم دولت برآمده از حزب عدالت و توسعه با عنوان «اسلام‌گرا» شناخته می‌شود و واقعیت هم همین است، بسیاری از کادرهای این حزب دارای گرایش‌های دینی هستند. خود اردوغان حافظ قرآن است و همسرش حجاب را رعایت می‌کند. داستان رویارویی لائیک‌ها با اسلام‌گرایان در ترکیه داستان مفصل و پر رنج و محتنی است که شروع آن به زمان روی کار آمدن آتاترک برمی‌گردد. این مسیر تاکنون فراز و نشیب‌های فراوانی داشته و همواره در تقابل دو طیف لائیک و اسلام‌گرای ترکیه تبلور یافته است.

قدر مسلم این است که امروز دولت اردوغان با مخالفان جدی مانند کردهای تجزیه‌طلب، شخصیت‌ها و مراکز رسانه‌ای لائیک و دینداران طرفدار فتح‌الله گولن مواجه داستان رویارویی لائیک‌ها با اسلام‌گرایان در ترکیه داستان مفصل و پر رنج و محتنی است که شروع آن به زمان روی کار آمدن آتاترک برمی‌گردد. این مسیر تاکنون فراز و نشیب‌های فراوانی داشته و همواره در تقابل دو طیف لائیک و اسلام‌گرای ترکیه تبلور یافته است.

در حال حاضر فضای ضد آمریکایی در ترکیه حاکم است. دولت اردوغان به حاکمیت آمریکا اعتراض دارد که چگونه هم‌پیمان ما هستید و در عین حال میزبانی دشمن ما را برعهده گرفته‌اید. مردم نیز می‌گویند چطور ممکن است آمریکایی‌ها با توجه به عضویت ترکیه در ناتو از فعل و انفعالات موجود در ارتش و اقدام بخشی از نظامیان این ارتش به کودتا خبر نداشته باشند. مسلمانان هوادار آک پارتی در روزهای اخیر اتفاقاً انگشت اتهام را بسوی آمریکا نشانه رفته‌اند و به نوعی آمریکا را عامل اصلی رخداد نظامی اخیر در کشور خود می‌دانند.

* آیا متهم کردن گولن بدون اشاره به کشور میزبان وی، ایالات متحده، را نمی‌توان موضعی ریاکارانه از سوی اردوغان دانست؟ اگر گولن در این کودتا دست دارد نمی‌توان باور کرد که آمریکایی‌ها مطلع نبوده باشند و لذا اردوغان باید آن‌ها را نیز متهم کند و اگر اردوغان آمریکایی‌ها را دخیل نمی‌داند به طریق اولی گولن نیز نمی‌تواند در ماجرا سهیم باشد.
 وفایی: مقامات ترکیه از همان ابتدا هواداران فتح‌الله گولن در ارتش را عامل کودتا دانستند و این‌طور نیست که به کشور میزبان وی یعنی آمریکا اشاره‌ای نکرده باشند. اتفاقاً در حال حاضر فضای ضد آمریکایی در ترکیه حاکم است. دولت اردوغان به حاکمیت آمریکا اعتراض دارد که چگونه هم‌پیمان ما هستید و در عین حال میزبانی دشمن ما را برعهده گرفته‌اید. مردم نیز می‌گویند چطور ممکن است آمریکایی‌ها با توجه به عضویت ترکیه در ناتو از فعل و انفعالات موجود در ارتش و اقدام بخشی از نظامیان این ارتش به کودتا خبر نداشته باشند. مسلمانان هوادار آک پارتی در روزهای اخیر اتفاقاً انگشت اتهام را بسوی آمریکا نشانه رفته‌اند و به نوعی آمریکا را عامل اصلی رخداد نظامی اخیر در کشور خود می‌دانند.

واقعیت این است که فتح‌الله گولن به‌عنوان یک متفکر مسلمان سال‌هاست که در ترکیه مشغول کادرسازی است. او و پیروانش با موفقیت توانسته‌اند در نهادهایی چون قوه قضاییه، ارتش، رادیو - تلویزیون و سازمان‌های بااهمیت اقتصادی نفوذ کنند. طرفداران گولن این قبیل کارها را عبادت می‌دانند و این‌طور هم نیست که همه اقداماتشان به صورت تشکیلاتی با گولن هماهنگ شده باشد.

* با توجه به تضعیف ارتش از سوی اردوغان در 14 سال اخیر و کودتای ناموفق اخیر، آیا می‌توان دوران ایفای نقش توسط ارتش در سپهر سیاست ترکیه را خاتمه‌یافته ارزیابی کرد؟

وفایی: تحرک اخیر بخشی از نظامیان ترکیه نشان داد که ارتش همچنان می‌تواند برای جامعه مدنی و حقوق شهروندان ترکیه خطر محسوب شود. اردوغان هرچند تاکنون برای محدود کردن ارتش اقدامات بی‌سابقه‌ای انجام داده است اما هنوز ماموریت خود را در ارتباط با ارتش تمام شده نمی‌داند. او و همفکرانش کار تصفیه در ارتش و قوه قضاییه را همچنان در دستور کار خویش دارند. اردوغان تا پیش از وقوع کودتای اخیر بیش از پانصد تن از مقامات بالای ارتش را از کار برکنار کرده بود و اینک، در روزهای به نظرم برنده اصلی شخص اردوغان بود و بازندگان در یک کلمه لائیک‌ها بودند که طیف وسیعی از مخالفان و اپوزیسیون قانونی و غیرقانونی (اعم از احزابی چون حزب جمهوری‌خواه خلق، حزب حرکت ملی، جریان فتح‌الله گولن، و پ.ک.ک و احزاب کردی دیگر) را دربرمی‌گیرد.

آتی این رقم یقیناً افزایش خواهد یافت.
 * پیامدهای منفی و مثبت این کودتا برای کشور ترکیه و به ویژه حزب حاکم و شخص اردوغان را چه مواردی می‌دانید؟
 وفایی: طبیعی است که حاکم شدن جو ترس و ارباب و ناامنی و لو برای چند روز، و کشته و زخمی شدن شمار قابل توجهی از شهروندان، و تخریب بناهای دولتی و عمیق‌تر شدن حس کینه و انتقام بین دسته‌جات سیاسی از پیامدهای منفی کودتا برای کشور ترکیه بوده است. اما از سوی دیگر حزب عدالت و توسعه به رهبری اردوغان که براساس انتخابات پارلمانی اخیر، نیمی از آرای مردم را کسب کرده بود اینک بعد از کودتا جایگاه خود را تثبیت نموده است. این‌که رییس‌جمهور از مردم بخواهد خیابان‌ها و میدان‌های شهر را چند شبانه‌روز ترک نکنند و مردم نیز همان کنند که او می‌خواهد، بی‌تردید نشان از قدرت و نفوذ وی در بین آحاد ملت را دارد. نکته دیگر بهانه مناسبی است که در اختیار حاکمان ترکیه قرار گرفت تا با توسل به آن بتوانند باقیمانده مخالفان خود را از نهادهای حکومتی اخراج کنند. فراموش نکنیم که تقریباً تمام کشورهای مطرح جهان در واقعه اخیر از دولت اردوغان حمایت کردند. شخصیت‌های مسلمانی مانند یوسف الرضاوی در جهان عرب، باقر عزت بگوویچ و مصطفی سربچ در بوسنی، و خالد مشعل از حماس او را قهرمان خواندند و در فلسطین برای پیروزی‌اش جشن و پایکوبی برپا شد.

* در مجموع برندگان و بازندگان این کودتا را چه کسانی می‌دانید؟
 وفایی: به نظرم برنده اصلی شخص اردوغان بود و بازندگان در یک کلمه لائیک‌ها بودند که طیف وسیعی از مخالفان و اپوزیسیون قانونی و غیرقانونی (اعم از احزابی چون حزب جمهوری‌خواه خلق، حزب حرکت ملی، جریان فتح‌الله گولن، و پ.ک.ک و احزاب کردی دیگر) را دربرمی‌گیرد. حضور مردم در صحنه که به دعوت اردوغان صورت گرفت و شکست کودتاگران را در پی داشت موجب خواهد شد اردوغان در مسیر پیش‌رو ثبات قدم بیشتری بیابد. البته او و همفکرانش قطعاً از واقعه اخیر این درس و عبرت را هم خواهند گرفت

که در برابر مخالفین و منتقدان می‌بایست با مدارای بیشتری رفتار کنند. شعار اولیه اردوغان در ابتدای به قدرت رسیدنش، «به صفر رساندن مشکلات با همسایگان» بود که متأسفانه به تدریج رنگ باخت و ترکیه را دستخوش حوادث ناگواری کرد. دخالت بیش از حد ترکیه در حوادث سوریه و عراق، شعله‌ور شدن اختلافات با روسیه، کشمکش با ایران، جر و بحث‌های سیاسی با یونان و ارمنستان، همه به ضرر ترکیه بود و خوشبختانه استراتژیست‌های حزب عدالت و توسعه پی به این حقیقت برده‌اند و به نظر می‌رسد که در صدد جبران مافات برآمده‌اند.

گفت‌وگو از: مهدی حسینی تقی‌آباد،

منبع: همشهری دیپلماتیک